

Pe **Valea Rudariei** s-au păstrat în mod miraculos 22 de mori cu ciutură (roată orizontală cu cupe radiale), din cele 40 câte au existat. Așezate asemenea unor salbe de margele de-a lungul cursului apei, pe o lungime de 3 km în sat și în afara satului, morile valorifică potențialul energetic scăzut al râului Rudarica. Exploatănd la maximum avantajele terenului, corectându-l prin tunele și baraje, țăranii rudareni au durat, an după an și veac după veac, un complex mulinologic monumental și pitoresc, ingenios și eficient, capabil să rezolve nevoile de măcinare ale celor câteva sute de familii din momentul maximei expansiuni a localității. Roțile acționate de forța apei, inima morii, erau confecționate la început din lemn, iar apoi au fost înlocuite cu cele de metal, pe motive de durabilitate. Lagărul care susține mișcarea de rotație a rămas tot din cremene alb și este cea mai sigură soluție, pentru că aici nu pot rezista rulmenții. Făina produsă aici are un gust

inconfundabil. Bobul de porumb este macinat de pietre cu o viteză mică, față de viteza morilor de curent. La început moara era proprietatea a până la 16-20 de familii care au contribuit la construirea ei. Pe baza unei înțelegeri nescrise, fiecare familie are dreptul la un anumit timp de măcinat. Acest "rând la moară" se poate vinde sau se poate moșteni. O dată pe lună, o zi este rezervată întreținerii morii, aici fiecare familie cu rând își trimite un membru din familie, altfel riscând să-și piardă rândul. Morile poartă numele constructorului, numele locului unde este amplasată sau numele unei "familii șef". Astfel întâlnim nume ca: Moara cu Tunel, Rosoanea, Viloanea, Trailoanea, Îndaratnica dintre Rauri și Îndaratnica de la perete, Firizoanea, Popascu, Humbroanea, Maxinoanea, Vamolea, Brusoanea, Laiata, Moara din Țarina, Podu Ilochii, etc. Pe fondul transformărilor postrevolutionare (1989), mai multe mori au fost lăsate să cadă în paragină, amenințând astfel întregul sit mulinologic. În sprijinul acestui muzeu în aer liber au sărit cei de la Muzeul Astra din Sibiu, care, contractând fonduri europene, au recondiționat morile prin programul **Euroart**.